

JAMIYATNI AXBOROTLASHTIRISHNING MUHIM OMILLARI

Teshayeva Gulchehra Murodovna,

Buxoro davlat tibbiyot instituti assistenti

Anotatsiya: Ushbu maqolada jamiyatni axborotlashtirish va kompyuterlashtirish maslalarini hal etishda olib borilayotgan vazifalar, insonlarni axborot bilan ta'minlashdagi zarur vositalar haqida bayon qilingan. Jamiyatni bosqichma-bosqich axborotlashtirishda ushbu vositalardan foydalaniladi. Kelajakda kompyuterlashtirishning rivojlanishi uchun amalga oshirilishi lozim bo'lgan vazifalar o'z aksini topgan.

Kalit so'zlar: raqamlashtirish, internet, axborotlashtirish, raqamli vositalar, axborot texnologiyalari.

ВАЖНЫЕ ФАКТОРЫ ИНФОРМАТИЗАЦИИ ОБЩЕСТВА

В данной статье описаны задачи, которые решаются при решении проблем информатизации и компьютеризации общества, и необходимые средства информационного обеспечения людей. Эти средства используются при поэтапной информатизации общества. В нем отражены задачи, которые необходимо выполнить для развития компьютеризации в будущем.

Ключевые слова: цифровизация, интернет, информатизация, цифровые медиа, информационные технологии.

IMPORTANT FACTORS OF INFORMATIZATION OF SOCIETY

This article describes the tasks carried out in solving the problems of informatization and computerization of society, the necessary tools in providing people with information. These tools are used in the gradual informatization of

society. The tasks that must be carried out for the development of computerization in the future are reflected.

Keywords: digitization, internet, informatization, digital tools, information technology.

Kirish. “O‘zbekiston – 2030” strategiyasi to‘g‘risida”gi o‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 11.09.2023-yildagi PF-158-son Farmoniga asosan yurtimizda jamiyatning turli sohalarida raqamlashtirish ishlarini olib borish samarali tarzda olib borilmoqda. Ta’lim, tibbiyot, iqtisodiyot, ishlab chiqarish va deyarli barcha sohalarda raqamli tarnsformatsiya jarayonlari olib borilmoqda. O‘zbekiston — 2030” strategiyasida asosiy g‘oyalar sifatida quyidagilar keltirildi: barqaror iqtisodiy o‘shish orqali daromadi o‘rtachadan yuqori bo‘lgan davlatlar qatoridan o‘rin olish; aholi talablariga va xalqaro standartlarga to‘liq javob beradigan ta’lim, tibbiyot va ijtimoiy himoya tizimini tashkil qilish; aholi uchun qulay ekologik sharoitlarni yaratish; xalq xizmatidagi adolatli va zamonaviy davlatni barpo etish; mamlakatning suvereniteti va xavfsizligini kafolatli ta’minlash.

Asosiy qism. o‘zbekistonda kompyuterlashtirishning ahvoli so‘nggi yillarda sezilarli darajada yaxshilandi. Hukumat raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishga va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng qo‘llashga yo‘naltirilgan siyosatni qadamba-qadam amalga oshirib borayapti.

Axborotlashtirish va kompyuterlashtirishda bir qator samarali ishlar amalga oshirildi, jumladan:

➤ Internetga kirishning kengayishi: o‘zbekistonda internetga kirish imkoniyati sezilarli darajada oshdi. Hozirgi kunda aholi sonining 70% dan ortig‘i internetga ulangan.

➤ Mobil aloqa infratuzilmasining rivojlanishi: o‘zbekistonda 4G va 5G tarmoqlari kengaymoqda, bu mobil internet tezligini oshirdi.

➤ Raqamli davlat xizmatlarining rivojlanishi: Hukumat bir qator davlat xizmatlarini onlayn rejimga o‘tkazishni amalga oshiryapti, masalan, pasport olish, soliq to‘lash, davlat ro‘yxatidan o‘tish va boshqalar.

➤ Elektron tijoratning rivojlanishi: Internet orqali savdo-sotiq sezilarli darajada o‘sd. o‘zbekistonliklar turli xil mahsulotlar va xizmatlarni onlayn tarzda sotib olish imkoniyatiga ega bo‘lishdi.

➤ Ta’limda texnologiyalarni qo‘llash: Ta’lim muassasalari kompyuterlar, internet va boshqa texnologiyalardan foydalanishni kengaytirmoqdalar. Bu o‘quv jarayonini takomillashtirish va yangi imkoniyatlar yaratishga yordam beradi.

Shu bilan birga, hali ham bir qator muammolar o‘z yechimini kutib turibdi.:

➤ Internet tezligi va sifat: Internet tezligi va sifati ba’zi hududlarda hali ham past.

➤ Raqamli savodxonlik: Aholining raqamli savodxonlik darajasi yetarli darajada emas.

➤ Texnologiyalarni qo‘llashda tengsizlik: Shaharlar va qishloqlar o‘rtasida, boy va kambag‘al aholi o‘rtasida texnologiyalarni qo‘llashda tengsizlik mavjud.

➤ Kiberxavfsizlik: Kiberxavfsizlik muammolari o'sib bormoqda, ayniqsa, shaxsiy ma'lumotlar va moliyaviy tizimlarni himoya qilishda bir qator muammolarning kelib chiqishi.

➤ Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish uchun mutaxassislarning yetishmasligi: Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish uchun ko'plab mutaxassislar kerak, ammo ularning soni yetarli emas.

Shunday ekan, jamiyatni axborotlashtirishda samarali natijaga erishish uchun barcha aholi qatlamlari va rahbar xodimlar tomonidan hamjihat harakat qilish talab etiladi.

Kelajakda kompyuterlashtirishning rivojlanishi uchun quyidagilarni kamchilik va muammolarni bartaraf etish talab etiladi:

Internet infrastrukturasini doimiy ravishda yaxshilash lozim. Internet tezligini oshirish va barcha hududlarga internetga kirish imkoniyatini ta'minlab beradi. Raqamli savodxonlikni oshirib borish orqali aholini kompyuterlar, internet va boshqa texnologiyalar bilan ishlash ko'nikmalari shakllantiriladi. Texnologiyalarni qo'llashda tengsizlikni yo'qotish kerak. Shaharlar va qishloqlar o'rtasida, boy va kambag'al aholi o'rtasida texnologiyalarni qo'llashda tengsizlikni bartaraf etish har bir qatlamda kompyuterlashtirish sohasida juda yaxshi samara beradi. Kiberxavfsizlikni kuchaytirish orqali insonlarning shaxsiy ma'lumotlari va moliyaviy tizimlarini himoya qilishni ta'minlashga erishiladi. Asosiy vazifalardan yana biri raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish uchun mutaxassislar tayyorlash tizimini takomillashtirish kerak. Shundagina jamiyatni to'liq kompyuterlashtirishga erishiladi.

o'zbekistonda kompyuterlashtiishning rivojlanishi mamlakatning iqtisodiy va ijtimoiy taraqqiyotiga katta hissa qo'shadi. Hukumat va jamiyat birgalikda ushbu jarayonni samarali amalga oshirish uchun harakat qilishlari kerak.

Jamiyatni axborotlashtirish - bu zamonaviy dunyo uchun juda muhim masalalardan biri. Axborotlashtirish jarayoni turli sohalarda yangi imkoniyatlar yaratadi va jamiyatning rivojlanishiga katta hissa qo'shadi.

Jamiyatni axborotlashtirishning asosiy jihatlari turli imkoniyatlar yaratilishi va inson yashash omilining yaxshilanishiga olib keladi.

Axborotga kirish imkoniyatining kengayishi insonlar tomonidan dunyoda yangiliklardan doimiy ravishda xabardor bo'lishini ta'minlab beradi. Internet, mobil aloqa va boshqa texnologiyalar orqali axborotga kirish imkoniyati keskin oshdi. Bu odamlarga dunyodagi har qanday voqea-hodisalar haqida xabardor bo'lish imkonini beradi.

Ta'lim va o'qitishning zamonaviylashuvi yurtimizning barcha ta'lim muassasalarida o'z aksini topib bormoqda. Turli ko'rinishdagi texnologiyalarning kirishimaktablarda, oliy ta'lim muassasalarida va har qanday ta'lim dargohlarida o'qitish tizimini yaxshilashga xizmat qilmoqda. Axborot texnologiyalari ta'limni takomillashtirish, yangi o'quv materiallarini yaratish va o'qitish jarayonini yanada samarali qilish imkonini beradi.

Ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sohalarining rivojlanishi axborot texnologiyalarining kirib kelishi bilan uzvir bog'liq. Axborot texnologiyalari ishlab chiqarishni avtomatlashtirishga, yangi mahsulotlar va xizmatlar yaratishga yordam beradi.

Ijtimoiy hayotning rivojlanishi insonlar orasida ma'lumot almashish imkoniyatini ta'minlab berdi. Internet va ijtimoiy tarmoqlar odamlar o'rtasidagi aloqani mustahkamlash, bir-birlarini xabardor qilish va ijtimoiy faollikni oshirish imkonini beradi.

Insonlarni axborot bilan ta'minlash vositalari juda ko'p va ularning har biri o'ziga xos xususiyatlarga ega. Bu vositalarni quyidagi toifalarga bo'lish mumkin:

1. An'anaviy vositalar:

Kitoblar: Eng qadimgi va eng samarali axborot manbalaridan biri. Kitoblar chuqur ma'lumotlarni o'z ichiga oladi va turli xil mavzularni qamrab oladi.

Gazetalar va jurnallar: Kundalik voqealar, siyosat, iqtisod, madaniyat va boshqa mavzular haqida axborot beradi.

Radio: Yangiliklar, musiqa, dasturlar va boshqa axborotlarni efirga uzatadi.

Televizor: Vizual axborot, filmlar, dasturlar, reklama va boshqa ma'lumotlarni taqdim etadi.

2. Raqamli vositalar:

Internet: Eng keng tarqalgan axborot manbai. Internetda turli xil ma'lumotlarga, shu jumladan yangiliklar, maqolalar, kitoblar, filmlar, musiqa, dasturlar va boshqalarga kirish mumkin.

Mobil telefonlar: Internetga kirish, SMS, chat, multimedia va boshqa funktsiyalar orqali axborotga kirish imkonini beradi.

Ijtimoiy tarmoqlar: Odamlarni birlashtiradi, yangiliklarni tarqatadi, turli fikrlarni almashadi va boshqa funktsiyalarni bajaradi.

Elektron pochta: Xabarlarini jo'natish va qabul qilish imkonini beradi.

Blogerlar: Shaxsiy fikrlar, tajribalar, yangiliklar va boshqa ma'lumotlarni joylashtirish uchun ishlatiladi.

Podkastlar: Audio formatidagi dasturlar va ma'lumotlarni taqdim etadi.

Video platformalar: Filmlar, videoroliklar, dasturlar va boshqa multimedia tarkiblarini taqdim etadi.

3. Axborot texnologiyalari:

Axborot tizimlari: Ma'lumotlarni to'plash, saqlash, qayta ishlash va taqdim etish uchun ishlatiladi.

Ma'lumotlar bazalari: Katta miqdordagi ma'lumotlarni tashkil etish va izlashni osonlashtiradi.

Axborot tizimlari dasturlari: Ma'lumotlarni qayta ishlash, tahlil qilish va taqdim etish uchun ishlatiladi.

Sun'iy intellekt: Axborotni to'plash, tahlil qilish va qayta ishlashda yangi imkoniyatlar yaratadi.

4. Boshqa vositalar:

Konferentsiyalar va seminarlar: Muayyan mavzularda ma'lumotlarni taqdim etish va muhokama qilish uchun ishlatiladi.

Kutubxonalar va arxivlar: Kitoblar, jurnallar, hujjatlar va boshqa ma'lumotlarni saqlash va foydalanuvchilarga taqdim etish uchun ishlatiladi.

Muzeylar: Madaniyat, tarix va san'at haqida axborot beradi.

Yuqorida keltirilgan vositalar insonlarni axborot bilan ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Zamonaviy dunyoda axborotga kirish imkoniyati juda keng, ammo bu imkoniyatni to'g'ri va samarali ishlatish muhimdir.

Insonlarni doimiy axborot bilan ta'minlashda jamiyatni raqamlashtirish masalalariga ko'proq e'tibor berishni talab etadi. Jamiyatni raqamlashtirishning esa o'ziga yarasha ijobiy va salbiy tomonlari ham mavjud.

Raqamlashtirish masalasida insonlarning fikri juda xilma-xil va murakkab. Bu jarayon o'ziga xos afzalliklar va kamchiliklarni o'z ichiga oladi, shuning uchun odamlarning fikri ham ikki qutbli bo'lishi tabiiydir.

Raqamlashtirishni qo'llab-quvvatlovchilar quyidagilarni ta'kidlaydilar:

Samaradorlik va tezlik – raqamlashtirish ko'pgina jarayonlarni avtomatlashtirishga va ularni tezlashtirishga imkon beradi. Bu ish samaradorligini oshiradi va xarajatlarni kamaytiradi.

Aniqlik va xatolarni kamaytirish – rompyuterlar odamlarga qaraganda ma'lumotlarni aniqroq qayta ishlaydi va xatolarni kamaytiradi. Bu, masalan, moliyaviy hisobotlar, tibbiy ma'lumotlar va boshqa muhim ma'lumotlarni qayta ishlashda juda muhimdir.

Kirish imkoniyatini kengaytirish – raqamlashtirish orqali ma'lumotlarga kirish imkoniyati kengayadi, bu esa odamlarga yangi imkoniyatlar ochib beradi. Masalan, online ta'lim, masofaviy ish va boshqalar.

Yangiliklar va innovatsiyalar – raqamlashtirish yangi texnologiyalar va innovatsiyalarni yaratish imkonini beradi, bu esa turli sohalarda rivojlanishga olib keladi.

Raqamlashtirishga qarshi bo'lganlar esa quyidagilarni ta'kidlaydilar:

Ish o'rinlarini yo'qotish – avtomatlashtirish ko'pincha odamlarning ish o'rinlarini yo'qotishiga olib keladi. Bu ijtimoiy muammolarni keltirib chiqarishi mumkin.

Shaxsiy ma'lumotlarning xavfsizligi – raqamlashtirish shaxsiy ma'lumotlarning xavfsizligi haqida tashvish uyg'otadi. Bu ma'lumotlarni o'g'irlash va suiiste'mol qilish xavfini oshiradi.

Ijtimoiy tengsizlik – raqamlashtirish ijtimoiy tengsizlikni kuchaytirishi mumkin, chunki ba'zi odamlar texnologiyalarga kirish imkoniyatiga ega bo'lmaydi.

Inson omili – raqamlashtirish inson omilini e'tiborsiz qoldirishi mumkin, bu esa ijtimoiy aloqalarni zaiflashtirishi va ijodkorlikni cheklashi mumkin.

Xulosa. Raqamlashtirish masalasi juda murakkab va uni yagona nuqtai nazardan ko'rish mumkin emas. Bu jarayonning afzalliklari va kamchiliklarini o'zaro muvozanatlashtirish muhimdir. Jamiyat sifatida, raqamlashtirishning ijobiy tomonlarini maksimal darajada oshirish va salbiy tomonlarini minimallashtirishga harakat qilishimiz kerak. Bu esa, xususan, ish o'rinlarini saqlab qolish, shaxsiy ma'lumotlarning xavfsizligini ta'minlash va texnologiyalarni hamma uchun o'zlashtirilishini ta'minlash kabi masalalarni hal qilishni talab qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. “Raqamli xizmatlar qamrovi va sifatini oshirish hamda soha, tarmoq va hududlarni raqamli transformatsiya qilish chora-tadbirlari to'g'risida”gi o'zbekiston Respublikasi Prezidentining 24.05.2023 yildagi PQ-162-son qarori.

2. “O'zbekiston – 2030” strategiyasi to'g'risida”gi o'zbekiston Respublikasi Prezidentining 11.09.2023-yildagi PF-158-son Farmoni.

3. “Raqamli o'zbekiston – 2030” strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi o'zbekiston Respublikasi Prezidentining 05.10.2020-yildagi PF-6079-son Farmoni.

4. Г.Тешаева//Формирование в новом Узбекистане цифрового общества//Oriental journal of technology and engineering 2024.
<https://supportscience.uz/index.php/ojte/article/view/1021>.
5. G.M.Teshaeva //Man in the digital society//European international journal of multidisciplinary research and management studies. 13.
<https://eipublication.com/index.php/eijmrms/article/view/1801>.
6. Макаров В.Л. Глобальное цифровое общество и трансформация ценностей. – Режим доступа: <https://docplayer.ru/43163593-V-l-makarov-globalnoe-cifrovoe-obshchestvo-i-transformaciya-cennostey-termíny-cifrovoy-mir-i-cifrovoeobshchestvo-stali-vse-chashche-upotrebyatsya>.